

Johanne A. van Archem

Het ging niet voorbij

 Uitgeverij Oorsprong

1

Zwijgend keek Eva van den Bergh door de aula. De moderne ruimte waar een overledene voor de laatste keer bij zijn nabestaanden vertoefde, stoorde haar vanwege haar steriliteit. Straks was het voorbij, de zwarte lijkwagen, de zwijgende mensen die wachtten of zich wegspoedden. Sommigen gingen naar huis, anderen volgden naar de begraafplaats. De vierkante ruimte van de aula was lang niet vol, zag ze.

Er waren weinig mensen op de begrafenisplechtigheid afgekomen. Ach, dat was niet verwonderlijk. Opa was vijfennegentig geworden, een zeer respectabele leeftijd, zei de dominee. Ja, dat mocht gezegd. Glashelder tot de laatste snik. Een man die zich 'vroeger' nog altijd herinnerde. Maar mooie verhalen over zijn jeugd in het Drentse land had Eva nooit gehoord van opa. Het enige wat hij had verteld was dat het 'toen' armoede troef was en dat hij ooit zijn beroepsleven was begonnen als boerenknecht op zeer jeugdige leeftijd. Leren was er niet bij, daar was geen geld voor. De ouders waren blij als de kinderen een paar centen konden binnenbrengen. Groot geworden in een plaggenhut, of iets wat

daar sterk op leek. Dat was opa's 'vroeger', en daar was de romantiek ver te zoeken.

Tja, de schrale, moeilijke jaren dertig van de vorige eeuw.

Ze kreeg even de neiging om te grinniken. Ze had het haar grootvader gegund dat hij de laatste jaren vrolijker was geweest in de dagelijkse omgang, zoals vroeger, toen hij nog veel jonger was. Dat hij de leuke dingen had onthouden toen het volgens velen allemaal zo veel beter was dan nu.

Opa was somber geworden toen hij ouder werd, eenkennigen in zichzelf gekeerd, en het was alleen maar erger geworden met de jaren. Vroeger was hij niet zo, beweerde moeder steeds. Vroeger was het een aardige, spontane man, maar sinds hij niet meer werkte, al bijna vijfendertig jaar, was hij langzaam maar zeker veranderd. Eva had dat nooit begrepen, haar moeder ook niet, beweerde ze. Er was niets gebeurd wat die somberheid van de latere jaren kon verklaren. Hij had nooit verteld wat hem dwarszat, en of hem iets dwarszat zodat zijn laatste levensjaren een last werden.

Oma had het de laatste jaren van haar leven niet gemakkelijk gehad bij een man die zo sterk veranderde – en niet in zijn voordeel.

Eva kende hem voordien als een bescheiden, zwijgzame man. Ze had als kind veel plezier aan hem beleefd. Toen was hij een opa zoals opa's moesten zijn. Leuke dingen doen met de kleinkinderen, op stap met de trein, met de fiets, wandelen, een ijsje halen. Maar toen begon hij te veranderen, al had hij tot na zijn tachtigste een goede gezondheid bezeten. Hij zat toen al vaak zwijgend en stil achter de geraniums. Hij had dagen dat hij bijna niet in beweging was te krijgen, klaagde oma soms toen zij nog leefde. Hij kon hele avonden in zijn stoel zitten zonder een woord te zeggen. Als hem iets rechtstreeks gevraagd werd, kwam er amper antwoord. Hij hield niet van feestjes en verjaardagen, dat was algemeen bekend, daar had hij nooit om gegeven. 'Daar deden wij vroeger niet aan,' was zijn antwoord steevast geweest.

Er waren weinig mensen bij zijn uitvaart. Een handjevol maar. Een paar mensen uit het verzorgingstehuis, die nog goed ter been waren en die vonden dat ze van hun aanwezigheid blijk moesten geven.

De meeste leeftijdgenoten waren hem al voorgegaan in de laatste gang, zoals het werd genoemd. Opa had zijn generatie zo goed als

overleefd. Het was niet altijd plezierig om op zo'n manier oud te worden. Iedereen om je heen viel weg, leeftijdgenoten waren er niet meer. Je moest het doen met de 'jonkies' van tachtig.

Oma was al meer dan tien jaar geleden gestorven na een ziekbed en in een verpleegtehuis. Opa bezocht haar trouw elke dag en zat hele middagen bij haar aan de tafel in de koffiekamer. Midden zeventig was ze geworden. Ze was een stuk jonger dan hij.

Vier dagen geleden was opa overleden, stilletjes op een sombere dag. Het paste eigenlijk wel bij hem, had vader nog opgemerkt. Het broze lichaam kon een stevige longontsteking niet meer aan. De laatste jaren had hij doorgebracht in een verzorgingstehuis. Tot zijn negentigste had hij zelfstandig gewoond, met enige hulp van derden en familie.

Eva zuchtte diep. Verdriet was er weinig, ook niet bij haar. Moeder had rode ogen, dat was begrijpelijk. Het was ondanks alles haar vader, en moeder was emotioneel van aard.

Opa had een briljant uitzicht op de honderd gehad. Hij had het niet gehaald, dat wilde hij ook niet, zei hij de laatste jaren steeds.

Hij had alles meegemaakt in zijn leven, pie-

kerde Eva. Het was eigenlijk een heel boeiend leven geweest met die duizelingwekkende ontwikkelingen in de maatschappij en de wereld.

Een erg armoedige jeugd, dan een crisis die haar weerga niet kende en die eindigde met een verschrikkelijke wereldoorlog. Daarna de opbouw in de jaren vijftig met zijn beginnende welvaart. De televisie, de supersnelle revolutie van de elektronica. Van radio tot computer, van dorpsomroeper tot mobiele telefoon, van dorpswinkel tot internetbestellingen via je mobiele telefoon. En dat allemaal in een mensenleven van nog geen honderd jaar.

Toen hij een kind was, ging het vervoer nog hoofdzakelijk met paard-en-wagen, zoals de mensheid dat al duizenden jaren kende. Radio was een nieuw revolutionair systeem, en alleen de rijken hadden een telefoontoestel. De vrouwen hadden net stemrecht gekregen, en feminisme was nog iets waar alleen deftige dames zich druk om maakten.

Opa had zich niet meer aan de computer en aan de mobiele telefoon gewaagd. Dat was niets voor hem, had hij afwerend gezegd. Al die moderne fratsen. De televisie was hem genoeg. De rest was voor de jeugd, beweerde opa.

Voorbij, dacht Eva. Weer een vertegenwoordiger van die goede oude tijd minder op de voortrazende wereld van vandaag.

Zelfs ik raak de aansluiting kwijt, en ik ben nog jong, nog lang geen dertig. Het gaat allemaal zo snel. Het ene nieuwe speeltje is er nog niet of het andere komt er alweer aan, weer beter, weer sneller, weer meer kunstjes. Is het allemaal wel nodig?

Meid, prakkiseer daar later maar eens over, je brengt nu opa naar zijn laatste rustplaats bij oma. Hij heeft naar dit gebeuren gesnakt, dat weet je.

Ze liep achter haar ouders aan naar de volgauto. Het weer was somber en het zag ernaar uit dat er regen zou komen. De bomen rond de kerk vingen de stevige wind op, en de oude peppels met hun zilveren bladeren lieten een loeiend geluid horen. Het bleef niet droog vandaag. Dat was ook niet voorspeld.

Het was maar goed dat ze een paraplu bij zich hadden.

Haar ogen gleden over de groep mensen die hen volgde. Ze zag veel ouderen en weinig jongeren. Eén man liep helemaal alleen achteraan, zag ze, een jonge vent. Ze kende hem niet, ze had

hem nooit eerder gezien.

Was hij een vertegenwoordiger van de fabriek waar opa zijn halve leven had gewerkt? Welnee, meid, opa was al een half leven weg bij die fabriek. Hooguit zou er een kleine mededeling in de nieuwsbrief staan onder het kopje ‘gepensioneerd’.

Hij bleef staan bij de deur die toegang gaf tot het portaal van de kerk en keek zwijgend de kist na, die in de grote, zwarte lijkwagen werd geschoven. Aardige vent trouwens om te zien, het type van een gestudeerde knaap. Het donkere, golvende haar tot op de kraag van zijn leren jack. De man was niet echt lang, maar zeker niet klein.

Hij maakte geen aanstalten om zich bij de kleine groep te voegen voor vertrek naar de begraafplaats. Langzaam liep de man naar een auto op de parkeerplaats. Hij staaarde nog eens naar de lijkwagen voor de kerk, die voor de stoet uit zou rijden. Het was niet ver naar de begraafplaats, al was het te ver om te lopen. Er waren ook mensen op de fiets.

Ze zag hem staan tussen een paar auto’s. Welke auto was de zijne? Die dure, grijze bolide of die simpele, al wat oudere auto, die ernaast stond?

Nee, dacht ze, dat is een auto met een Duits kenteken. Die hoort zeker niet bij de begrafenisstoet.

Het was een openbare parkeerplaats, er was ook een restaurant in de buurt. Er stonden hier vaker auto's met buitenlandse kentekens.

Kom op, meid, je gaat je grootvader begraven. Geen aandacht voor jonge kerels, dat past vandaag niet. Dat past trouwens helemaal niet.

Ze kreeg een ietwat boze trek om haar mond. Ze was vandaag alleen. John had geen tijd, een belangrijke vergadering, had hij gezegd. Te belangrijk voor de begrafenis van een oude man van dik in de negentig. Even kneep ze haar volle lippen op elkaar. Nee, het stond haar niet aan, en haar vader nog veel minder, had ze gemerkt. Die had zijn wenkbrauwen opgetrokken en sarcastisch opgemerkt: 'Natuurlijk, zo'n vergadering is veel belangrijker.'

Eva opende de deur van de wachtende auto om plaats te nemen naast de chauffeur. Haar ouders stonden achter haar.

Moeder Sonja maakte nog een opmerking over de dienst. Keurig, zei ze, terwijl ze op de achterbank schoof. Ja, het was ook keurig. De dominee kende de overledene amper. Hij had

een mooie preek gehad. Opa had weinig met kerk en godsdienst, had hij altijd verkondigd.

Hij kwam zelden in de kerk, alleen met bruiloften en begrafenissen. Oma was degene geweest die haar drie kinderen naar de christelijke school had gestuurd en hen meenam naar de kerk.

Vader Piet knikte kort en instemmend en trok de deur van de auto dicht. Vader was geen man van honderduit praten zonder reden. Hij leek wel iets op zijn schoonvader, maar toch was hij heel anders. Hij kon heel duidelijk iets vertellen waar geen woord Frans bij was.

Moeder praatte wel voor vader mee, zei broer Koos altijd. Moeder was een kwebbel eersteklas. Zo hielden ze elkaar in evenwicht.

Onwillekeurig gleden de ogen van Eva naar de onbekende jongeman, die ze nooit eerder gezien had en die naar de geparkeerde auto's was gelopen. Hij scheen te wachten tot de stoet vertrokken was. Keurig, zou moeder zeggen. Dat zag je tegenwoordig bijna niet meer. Mensen die de auto aan de kant van de weg zetten als er een begrafenisstoet aan kwam. Mensen die wachtten tot de stoet vertrokken was. Iedereen had te veel haast.